

Keskkonnaministri määruse
„Keskkonnaministri 13. jaanuari 2005. a määruse nr 1
„Metsise püsielupaikade kaitse alla võtmine”
ja
keskkonnaministri 14. juuli 2006. a määruse nr 52
„Lendorava püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri” muutmise” eelnõu
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Vastavalt looduskaitseseaduse § 10 lõikele 2 on keskkonnaminister võtnud kaitse alla 13. jaanuari 2005. a määrusega nr 1 „Metsise püsielupaikade kaitse alla võtmine” Ida-Viru maakonnas Maidla vallas Koolma püsielupaiga ja Sonda vallas Kullikünka püsielupaiga, Lääne-Viru maakonnas Rägavere vallas Männikvälja ja Pohlaaru püsielupaiga ning Rägavere ja Vinni vallas paikneva Rihula püsielupaiga. 14. juuli 2006. a määrusega nr 52 „Lendorava püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri” on keskkonnaminister võtnud kaitse alla Lääne-Viru maakonnas Rägavere vallas Sae püsielupaiga. Nimetatud määruste muutmise määruse eelnõu koostamise eesmärk on kaitstavate loodusobjektide tüübi muutmine, kuna püsielupaikade maa-ala liidetakse Sirtsu looduskaitsealaga. Moodustatav kaitseala hõlmab Natura 2000 võrgustiku Sirtsu linnuala ja osaliselt Sirtsu loodusala.

Määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti Viru regiooni kaitse planeerimise spetsialist Kairi Nurme (tel 325 8404, e-post kairi.nurme@keskkonnaamet.ee), eelnõuga kavandatud kitsenduste vajalikkust, looduskaitseseadusele vastavust ja seletuskirja nõuetekohast vormistust on kontrollinud Keskkonnaameti kaitse planeerimise peaspetsialist Roland Müür (tel 627 2184, e-post roland.myyr@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti õigusosakonna jurist Madina Talu (tel 627 2178, e-post madina.talu@keskkonnaamet.ee), keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu

Eelnõukohase määruse eesmärk on muuta juba kaitse alla võetud püsielupaikade kaitstava loodusobjekti tüüpi ja arvata püsielupaikade ala Sirtsu looduskaitsealasse. Sirtsu looduskaitseala eesmärk on kaitsta Sirtsu sood ja sellega piirnevaid metsakooslusi, kaitsealuste liikide elupaiku ning loodusdirektiivi I lisas nimetatud elupaigatüüpe. Kaitseala territoorium on olnud kaitse all alates 25. maist 1981. a, kui moodustati Sirtsu sookaitseala. Sirtsu looduskaitseala moodustamine on algatatud keskkonnaministri 25. augusti 2004. a käskkirjaga nr 776 „Natura 2000 aladel olevate kaitsealade moodustamise korraldamine”. Kaitseala laiendatakse, liigikaitselisel eesmärgil liidetakse kaitsealale Kullikünka, Koolma, Pohlaaru, Rihula ja Männikvälja metsise püsielupaik ning Sae lendorava püsielupaik, mis võimaldab muuta elupaikades kaitsekorda ning tagab metsise ja lendorava tõhusama kaitse. Püsielupaigad liidetakse kaitsealaga täies ulatuses. Püsielupaigana kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi. Püsielupaikade maa-ala on aga osa terviklikust loodusväärtuste kompleksist, mistõttu on otstarbekas liita see ala kaitsealaga. Püsielupaiga territoorium on määratud valdavalt sihtkaitsevöönditesse, kus kehtestatakse metsise ja lendorava ning nende elupaikade kaitseks piisav kaitsekord. Sihtkaitsevöönditesse jääb olemasolevatest püsielupaikadest 1410,86 ha ning piiranguvöönditesse 587,25 ha.

Looduskaitseala moodustamise tõttu puudub vajadus ala kaitsmiseks püsielupaigana. Sirtsu

looduskaitseala sihtkaitse- ja piiranguvööndi kaitsekord tagab liikide soodsa seisundi säilimise.

3. Maaomanike seisukohad

Kullikünka, Koolma, Pohlaaru, Rihula ja Männikvälja metsise püsielupaiga ning Sae lendorava püsielupaiga maa jaguneb vastavalt maaomandi kuuluvusele järgmiselt: 1982,72 ha on riigimaad, sh 74 ha riigi reservmaa piiriettepanekuga maad, ning 15,39 ha eramaad. Sirtsilooduskaitseala kaitse-eeskirja eelnõu avalik väljapanek toimus 02.–15.09.2013 ning avalik arutelu toimus 26.09.2013. Kinnistu omanikke teavitati kaitseala laiendamisest ja kaitsekorra muutmisest ning kaitse-eeskirja avalikust väljapanekust kirjalikult. Avalikustamise käigus ettepanekuid eelnõu kohta ei esitatud.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Keskkonnaministri metsise ja lendorava püsielupaikade määruste muutmise määruse eelnõu koostamisel on lähtutud looduskaitsealades esitatud nõuetest ning arvestatud vastavust järgmiste EL õigusaktidega:

1. EÜ Nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ looduslike elupaikade ning loodusliku taimestiku ja loomastiku kaitsest (EÜT L 206, 22.07.1992, lk 7–50).
2. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2009/147/EÜ loodusliku linnustiku kaitse kohta (EÜT L 103, 25.04.1979, lk 1–18).

EÜ Nõukogu direktiivi 92/43/EMÜ ehk loodusdirektiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt on nimetatud direktiivi eesmärk looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele EL liikmesriikide territooriumil. Loodusdirektiivi artikli 3 lõigete 1 ja 2 kohaselt luuakse Euroopa ökoloogiline võrgustik Natura 2000, mille loomisse annab oma panuse iga liikmesriik võrdeliselt sellega, millisel määral leidub tema territooriumil loodusdirektiivis nimetatud looduslike elupaigatüüpe ja liikide elupaiku. Vabariigi Valitsuse 5. augusti 2004. a korralduse nr 615 „Euroopa Komisjonile esitatav Natura 2000 võrgustiku alade nimekirja” lisa 1 punkti 1 alapunkti 51 kohaselt hõlmab ala Sirtsilinnuala ning punkti 2 alapunkti 395 kohaselt hõlmab kaitseala osaliselt Sirtsiloodusala. Seetõttu tuleb Sirtsilooduskaitsealal tegevuse kavandamisel hinnata selle mõju kaitse-eesmärkidele, arvestades Natura 2000 võrgustiku alade suhtes kehtivaid erisusi. Kõik nimetatud püsielupaigad jäävad Sirtsilinnualale ning Männikvälja, Pohlaaru, Kullikünka ja Koolma metsise püsielupaigad ka Sirtsiloodusalale.

Sirtsiloodusala on kinnitatud Natura 2000 võrgustiku alaks Euroopa Komisjoni 12. detsembri 2008. a otsusega 2009/94/EÜ, millega võetakse vastavalt nõukogu direktiivile 92/43/EMÜ vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade teine ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri K(2008) 8046 all, ELT L 43, 13.02.2009, lk 245–392). Viimati ajakohastati boreaalse biogeograafilise piirkonna loodusalade nimekirja Euroopa Komisjoni 7. novembri 2013. aasta rakendusotsusega 2013/742/EL, millega võetakse vastu boreaalses biogeograafilises piirkonnas asuvate ühenduse tähtsusega alade seitsmes ajakohastatud loetelu (teatavaks tehtud numbri C(2013) 7361 all, ELT L 350, 21.12.2013 lk 555 – 758).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/147/EÜ ehk linnudirektiivi artikli 1 kohaselt käsitleb nimetatud direktiiv kõikide looduslikult esinevate linnuliikide, kaasa arvatud nende munade, pesade ja elupaikade kaitset EL liikmesriikides. See hõlmab nende liikide kaitset,

hoidmist ja kontrolli ning kasutamist. Linnudirektiivi artiklite 2 ja 3 kohaselt võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, sealhulgas kaitsealade loomine, eelnimetatud linnuliikide arvukuse hoidmiseks tasemel, mis vastab eelkõige ökoloogilistele, teaduslikele ja kultuurilistele nõuetele, arvestades samal ajal majanduslikke ja puhkeaja veetmisega seotud vajadusi.

Lisaks on püsielupaikades registreeritud I kaitsekategooriasse kuuluv väike-konnakotkas (*Aquila pomarina*) ja III kaitsekategooriasse kuuluv hoburästas (*Turdus viscivorus*), väike-konnakotkas kuulub linnudirektiivi I lissasse ja hoburästas II lissasse.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab tagada metsise ja lendorava elupaikade kaitse. Kehtestatud kaitsekord arvestab metsise ja lendorava elupaikade kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise.

Sirtsilooduskaitseala eesmärk on kaitsta ka soo- ja metskooslusi ning kaitsealuste liikide elupaiku. Need liigid on kaljukotkas (*Aquila chrysaetos*), väike-konnakotkas (*Aquila pomarina*), must-toonekurg (*Ciconia nigra*), rabapüü (*Lagopus lagopus*), metsis (*Tetrao urogallus*), väikekoovitaja (*Numenius phaeopus*), rüüt (*Pluvialis apricaria*), teder (*Tetrao tetrix*), mudatilder (*Tringa glareola*), lendorav (*Pteromys volans*), väike-punalamesklane (*Cucujus cinnaberinus*), tiigilendlane (*Myotis dasycneme*), männisinelane (*Boros sneideri*), limatünnik (*Sarcosoma globosum*) ja kanakull (*Accipiter gentilis*). Kaitse-eesmärgiks on samuti järgmised nõukogu direktiivi elupaigatüübid: huumustoitelised järved ja järvikud (3160), jõed ja ojad (3260), looduslikus seisundis rabad (7110*), siirde- ja õõtsiksood (7140), nokkheinakooslused (7150), liigirikad madalsood (7230), vanad looduspõõs (9010*), rohunditerikkad kuusikud (9050), soostuvad ja soo-lehtmetsad (9080*) ning siirdesoo- ja rabametsad (91D0*).

Püsielupaikade liitmine kaitsealale aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Püsielupaigad on juba riikliku kaitse all, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb eelnõu jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt looduskaitsealade §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt makstakse maamaksu 50% maamaksumäärast. Maamaksu laekub Rägavere vallale vähem ligikaudu 1252 eurot, Sonda vallale ligikaudu 308 eurot ja Maidla

vallale ligikaudu 443 eurot aastas. Määruse jõustumine ei too kaasa organisatsioonilisi muudatusi.

Vastavalt looduskaitseseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Kaitsealaga liidetavatel püsielupaikadel on sihtkaitsevööndites ligikaudu 8,3 ha eramaid. Kõik eramaad paiknevad Rägavere vallas. Maa-ameti tehingute andmebaasi alusel on Rägavere vallas 2012. aastal hoonestamata maatulundusmaa tehingute minimaalseks ostuhinnaks 100 eurot hektari kohta ja maksimaalseks ostuhinnaks 6300 eurot hektari kohta.

Liidetavatele püsielupaikadele jääb eramaal paiknevat metsa 14,9 ha, millest 8,4 ha paikneb sihtkaitsevööndites. Erametsaomanikel on võimalus taotleda Natura alal paikneva metsaala majandamisel saamata jäänud tulu kompensatsiooni. Toetust võib taotleda vähemalt 0,3 ha suuruse taotleja omandis oleva metsaala kohta, mis asub Natura 2000 võrgustiku alal ja on kantud metsaalana keskkonnaregistrisse. Toetuse määr Natura 2000 piiranguvööndis, hoiualal ja projekteeritaval alal asuva ühe hektari metsaala kohta 60,08 eurot aastas, sihtkaitsevööndis 109,93 eurot hektari kohta aastas.

6. Määruse vaidlustamine

Määrust on võimalik vaidlustada, esitades kaebuse halduskohtusse halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras, osas, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused, mis puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätteid, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

7. Määruse jõustumine

Käesolev määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Ministriumid on kooskõlastanud eelnõude infosüsteemis EIS eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.

Keit Pentus-Rosimannus
Keskkonnaminister

Andres Taliäär
Kantsler